

Короваю-Раю

Весільний хліб вирізняється багатством форм, видів і назв:

Коровай, шишки (тісто на почигілках), лежень, калач, верч (для обдарування гостей) борона, пряха, перепієць (дари для батьків молодих) та інші.

Коровай (каравай) - найпоширеніша назва. Це святковий хліб з білого борошна, як правило, круглої форми. Випікають його лише на весілля, як у молодого, так і в молодій. Обрядовим поділом короваю закінчується основна частина весілля.

Шишки - невеличка кругла хлібинка з виступцями зверху, що спечена спеціально для запросин. Старшій дружці дають у хустку стільки шишок, скільки має бути запрошено гостей на весілля. Ті, в кого молода залишає на столі шишку, обов'язково бажані гості на весіллі.

Шишками, які ліплять з коровайного тіста, оздоблюють верхівку короваю та інших весільних виробів. Шишки вивершують головками, що нагадують соснові шишечки або зубці.

Лежень-це продовгуватий хліб, що нагадує кошик, наповнений дарунками. Він має лежати (звідси й назва) на столі, допоки не почнуть ділити коровай (каравай).

Звичайно виготовляють два лежні-для молодого та молодої.

Після всіх церемоній, провідуючи родичів, молода відвозила лежень свекрусі, а молодий-тещі.

Верч - невелика хлібина з шишкою посередині. Її дають старості на весіллі, щоб пустив перезвян у двір молодого.

Пряха- святковий хліб прямокутної форми, що його дарують матері, коли забирають дочку до молодого.

МИ НА КОРОВАЙ ІДЕМО

Випікання короваю (каравая), є однією з основних частин весільного обряду. На коровай (каравай), запрошують непарну кількість жінок(5-7), які добре живуть з чоловіками. Запрошує на бгання короваю заміжня сестра молодого або молодії. Вона бере хлібину і, зайшовши до хати каже:

- просили батько й мати, і я прошу на хліб, на сіль, на коровай.

- Спасибі , - їй відповідають, - батькові, матері й тобі за пам'ять.

Кожна з запрошених бере, паляницю і йде на коровай.

Увійшовши до хати, дає хліб матері молодої чи молодого:

- Боже вам поможе на все добре.

Запрошені жінки приносять борошно:

Ми на коровай ідемо,

На коровай муку несемо

Ще й рожеві квіти,

Щоб любилися діти.

А також яйця, масло, мед:

Несем меду горнець,

Несем сім кіп яєць,

Несем грудку масла,

Щоб коровай удався.

КОРОВАЮ – КОРОВАЮ

Після благословення весільного старости коровайниці приступають до роботи. Розчиняють коровай (каравай), у п'ятницю, а в суботу місять тісто і печуть.

П'ятниця - починальниця,

А субота - коровальниця.

Пікальну діжку чи посудину, в якій розчиняють святковий хліб, ставлять на кожух. Борошно і молоко насипають одночасно (поєднання духових і матеріальних начал).

Під час приготування каравая всі дії супроводжуються піснями, починаючи з благословення:

Да благослови, Боже,

І отець, і мати,

Своєму дитяті

Коровай зобгати,

Цей день звеличати.

На коровай (каравай), використовують щонайкращі продукти, які бачаться як особливі, (заграничні):

Ой сяду я на терницю

Та поїду за границю,

Та надою молока дійницю,

Та будемо маслом бити,

Коровай місити.

І щоб він добре сходив, туди кладуть хорошу примасточку:

А ми коровай місили,

Примасточку в коровай ложили,

Та ще й меду горнець,

Та ще й сім кіп яєць,

Ще й дійницю масла,

Щоб коровай вдався,

Щоб вгору схопився,

Гарно загнітвся.

Водночас коровайниці бачаться не простими робітницями, а такими, на яких усе виграє золотом:

Наші коровайниці -

Золоті рукодільниці,

Біленька ручка,

Золота обручка.

Коли ліплять, усі стоять навколо столу - «щоб коровай не сів, щоб високий був».

Рости , короваю

Ширший від Дунаю,

А вищий від плота,

А кращий від золота,

Бо Ганнусин рід великий,

Щоб його обдарити.

Подекуди підошву до короваю (каравая), роблять з житнього борошна. Садити коровай у піч має кучерявий хлопчик. Роль кучерявого, як правило, доручають братові молодії або її близькому родичу.

Поділ короваю-головна і найурочистіша частина весілля-відбувається як у молодого, так і в молодії. Після того як покрили молоду, дарують коровай. Мати перев'язує дружка рушником. Вони тричі благословляються: (Боже благослови!) Тоді дружок крає коровай, а дружки співають:

Дружко коровай крає

А назад поглядає,

Аж там його жона стоїть,

І семеро та дітей держить;

Да всі з кишнями,

Весь коровай забрали.

Краючи коровай (каравай), він накликає: (десь тут у нас є молодий і молода, просимо на цей дар Божий). Молоді встають, кланяються і кажуть: (спасибі за цей дар Божий, і тобі, що подав нам). Молодим дають середину вирізаного короваю з шишкою чи соловейками. Тоді дарують батьків, родичів, сусідів, вигукуючи й не минаючи кожного.

Діжку носять на руках

Як зроблять коровай, то коровайниці вигортають піч:

Піч наша регоче

Та короваю хоче,

А припічок заливається,

короваю дожидається.

Садити коровай (каравай), у піч має кучерявий хлопчик. Роль кучерявого, як правило, доручають братові молоді бо її близькому родичу. Він повинен вимести піч віхтем, спеціально приготовленим до цього випадку. Коли хлопець тричі махне помелом у печі, садять коровай (каравай). Посадивши коровай у піч жінки миють руки. Ту воду, як і ту, якою змивають стіл після бгання, несуть на тік і там виливають.

Потім входять до хати, і всі скільки є в хаті, беруться за діжку, носять її по хаті, співаючи:

Ой піч стоїть на сохах,

Діжу носять на руках.

Пече наша, і ваша пече,

І спечемо коровай гречний.

Обряди з хлібною діжею характерні як для центрального, так і Поліського регіонів, де на відміну від інших регіонів обряд носіння й підкидання діжі з тістом для короваю, щоб

коровай високим та гарним удався, набув великого поширення. В деяких селах Уманщини побутувало більш широке дійство з діжею її підкидали вгору, наповнювали цукерками, зерном, а згодом з неї обсипали молодих, благословляючи на шлюб. Замісивши коровай (каравай), коровайниці бралися за руки й танцювали по колу, а одна дві тримали віко від діжі. На Київщині танець коровайниць називався

«обтрушуванням борошна».

Коли на Волині печуть коровай (каравай), молодий з дружною і старшим сватом їде до молодої з калачем (це довгий буханець білого хліба, оздоблений квітами, обвинений рушником). Несе його сват. У молодої в сінях їх зустрічають «хлопці – запорожці», яких молодий частує горілкою. Ввійшовши до хати, дружба каже: «Молодички-коровайнички, просимо благословенства». Коровайниці відповідають: «Нехай Бог благословить». Молодий кланяється три рази на три сторони. Сват дає кошик з калачем і горілкою матері й каже: «Матусю голубко, нате той вузолочок сховайте на другій разочок». Сідають за стіл.

Коровай наш маю,

Я тебе убираю,

То в шовк, то в барвінок,

То в пахучий васильок,

То в рожовії квіти,

Щоб любилися діти.

Роздавши коровай (каравай), дружка питає: «Чи усім святого хліба дісталось?» Ті що стоять біля порога, відгукуються: «Ні, ще запорожцям не давали». Дружок подає шматки короваю за поріг «запорожцям».

Так завершується поділ короваю (каравай)